

12. květen 1935 – Den založení Horské služby

Každým rokem si v tento den připomínáme den založení české Horské služby. Přímoou příčinou byl velký rozmach spolkové činnosti především ve větších městech. Souběžnou reakcí na rozvoj turismu bylo uspokojování poptávky po ubytovacích a stravovacích kapacitách v horském prostředí pohraničních horských oblastí. Obyvatelé hor, kteří se původně živili prací v lese a pastevectvím hovězího dobytka a koz, zprvu měnili části svých příbytků, které uzpůsobovali k přespání. Při delší poptávce přistavovali své chalupy, kde vznikali již kulturnější možnosti ubytování a stravování turistů. Pro horské obyvatelstvo představovala tato možnost nový druh přivýdělku a tím i zvýšení životní úrovně, která byla doposud velmi skromná. Největší ze spolků, které propagovaly turismus a pobyt v přírodě byl jistě Klub československých turistů, Sokol, Svaz lyžařů RČS. Zmíněné spolky měly i regionální pobočky, které nesly název župy a pomáhaly spolkovou činnost organizovat. Takovým spolkem byl například Český krkonošský spolek Ski v Jilemnicích, který patřil do Krkonošské župy lyžařské. I německé spolky jako například Riesengebirgs-vereine se sídlem ve Vrchlabí, nebo HDW (Hauptverband der deutschen Wintersportsvereine) se sídlem v Liberci, podporovaly a organizovaly v rámci spolkového života turismus a sporty provozované v přírodě.

S přílivem turistů vznikala i potřeba postarat se o turisty, kteří se dostali do nesnází. Prvními organizátory byli dobrovolní hasiči. Zmínky o jejich záchranné činnosti sahají před rok 1930. Základy záchranných oddílů tvořilo především domorodé německé obyvatelstvo¹. Byli znalí prostředí a stále častěji, se vydávali turistům na pomoc. Potřeba záchranných oddílů obzvláště v zimním období stále narůstala a tak se dalšími členy zmíněných oddílů stali také instruktoři lyžařských škol. Zapojení místního četnictva, které mělo telefonní spojení a mohlo se aktivně podílet na pátracích akcích, přispělo ke zlepšení organizace a návaznosti na další složky, kupříkladu lékařské pomoci. Počty záchranných akcí rok od roku narůstaly a koncem třicátých let už se vyšplhaly na desítky.

V západních Krkonoších, na Rokytnicku, se začaly vytvářet organizované skupiny zachránců. Během zimy 1933-34 se v Rokytnici nad Jizerou utvořila záchranná skupina pod vedením zkušeného lyžaře a znalce Alp Rakušana Aloise Wenzla.² Jeho desetičlenná skupina se skládala převážně z dřevařů z Horních Domků.

Zde se ukázalo jako nezbytné založení a připravení organizace, která by se přímo zabývala horskou záchranou a poskytováním první pomoci v horském prostředí Krkonoš. Do této zimy vznikla první sanitní kolona sboru dobrovolných hasičů. Tato kolona pak v konkrétních případech organizovala pomoc do hor, odkud bylo hlášeno zranění, zasypání, zmrznutí nebo byl-li lyžař či zimní turista pohřešován.

Během zimy 1934-35 bylo na horách hodně sněhu a povětrnostní podmínky lyžářství nepřály. Zvláště počátkem února, kdy na Krkonoších zemřelo šest lidí a další nevyčtený počet turistů těsně unikl smrti.³ Na popud JUDr. Jana Kamenického⁴ ze Zemského úřadu, přistoupil v březnu 1935 JUDr. Vladimír Zábaj Vaina⁵, vrchní rada politické správy okresu Vrchlabí k oslovení jednotlivých organizací, které se nějakým způsobem podílely na pomoci v horském terénu. Žádal je o návrh, jak by mohla jednotná organizace fungovat. Koncem zimního období se sešly čtyři návrhy, dochovaly se však pouze dva návrhy Jindřicha Ambrože⁶, jednatele Klubu čsl. turistů, župy Krkonošské v Jilemnicích a HDW⁷. Porada k organizaci záchranné služby v Krkonoších byla svolána na 12. května 1935 do Špindlerova mlýna do hotelu Central. Účastníci porady se shodli na nutnosti založit Horskou službu v Krkonoších. Tímto aktem došlo k velkému kroku, ke zlepšení bezpečnosti turistů na Krkonoších. Po založení se ustanovilo 6 hlavních a 35 pomocných stanic Horské služby. Každá stanice měla svého vedoucího, který zodpovídal za materiál stanice, což byl povětšinou základní zdravotní materiál, nosítka, deky, saně, konopná lana, náhradní oblečení.

¹ V roce 1921 proběhlo v Republice Československé sčítání obyvatel, ve Špindlerově mlýně bylo trvale hlášených 1278 osob, z tohoto počtu však jen 17 obyvatel české národnosti. V roce 1930 další sčítání obyvatelstva, kdy v okrese Vrchlabí bylo hlášeno 42383 obyvatel a z toho 3763 občanů české národnosti, což odpovídá přibližně 90% občanů německé národnosti necelých 10% české národnosti.

² Archiv Horské služby Krkonoše, Kronika Horské služby Krkonoše okrsku Vrchlabí – dřevěná s.6

³ Národní listy, 11. 2. 1935. Archiv Horské služby Krkonoše

⁴ JUDr. Jan Kamenický, vrchní rada politické správy Zemského úřadu byl rodák ze Semil, nadšený turista a milovník přírody. Napsal více než 700 článků s tematikou turistiky, podkrkonošské a pojizerské přírody. Dalších více než tři sta vědeckých článků, pracoval též na turistických průvodcích.

⁵ JUDr. Vladimír Zábaj Vaina se narodil v roce 1876 v Mladé Boleslavi. Po studiích práv působil v letech 1901 až 1908 jako místopředsedelský koncipista v Karlíně a v roce 1908 se stal okresním komisařem v Turnově, kde působil až do roku 1921. V tomto roce se stal okresním hejtmánem v Semilech a v této funkci setrval do roku 1928, kdy byl přeložen jako okresní hejtmán do Vrchlabí. Podle dokladů uložených ve Státním okresním archivu v Semilech, byl Dr. Vaina typickým úředníkem, za I. světové války mu bylo uděleno vyznamenání za zásluhy, ale často byl označován za byrokrata. Do Bělohradu se Dr. Vaina společně s manželkou, spisovatelkou a malířkou Magdou Bílou, vlastním jménem Vlastou Ebenhořovou, přestěhoval v roce 1936 a společně žili v domku čp. 32 na tehdy Masarykově náměstí. Do jeho dalších osudů zasáhla II. světová válka. 16. března 1943 bylo v Bělohradě rozpuštěno obecní zastupitelstvo a zvolena správní komise, v jejímž čele byl právě JUDr. Vaina. JUDr. Vladimír Zábaj Vaina zemřel v Bělohradě 14. února 1954 a byl pohřben v Nové Pace.

Dostupné z: [http://www.lazne-belohrad.cz/mesto/osobnosti-mesta/vladimir-vaina/\[cit.2017-14-05, 12:10\]](http://www.lazne-belohrad.cz/mesto/osobnosti-mesta/vladimir-vaina/[cit.2017-14-05, 12:10]),

⁶ Krkonošské muzeum Správy KRMAP ve Vrchlabí, Návrh Jindřicha Ambrože k organizaci Horské služby

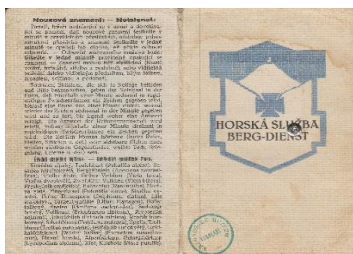
⁷ Státní okresní historický archiv v Trutnově, Návrh k organizaci Horské služby Hauptverband deutscher Gebirgsvereine und Wintersportvereine.

Do listopadu 1935 se podařilo prostřednictvím Ředitelství pošt a telegrafů Pardubice zavést telefonní spojení mezi všechny hlavní stanice a většinu pomocných stanic Horské služby.

Ve stejném období (1934) v sousedním okrese Trutnov je souběžně ustaven záchranný oddíl a stanice v Modrém dole, s vybavením podle alpského vzoru. Tedy Světly, lany, potřeby první pomoci, transportními prostředky, ale také náhradním oblečením.

Dobový tisk Národní politika komentoval dění po založení Horské služby takto: „Později opatřil si hasičský sbor sanitní automobil, jímž bylo pak lze dopravit zraněné co nejrychleji do nejbližší nemocnice ve Vrchlabí. Místní spolek „Wintersportvereine“ ve Špindlerově Mlýně poskytoval hasičskému sboru ve směru tom vydatnou podporu, stejně tak i cvičitelé místní lyžařské školy „Slalom“, čímž i zdárný výsledek záchranných výprav byl spíše umožněn. Když pak bylo na popud okresního úřadu ve Vrchlabí za součinnosti německého spolku „Riesengebirgeverein“ i Klubu čl. turistů a ve správném pochopení významu věci ředitelství pošt a telegrafů v Pardubicích zavedeno vzájemné telefonní spojení všech důležitých bud s telefonními stanicemi v podhoří, bylo lze tím rychleji, ba okamžitě uvědomiti příslušné místo o nehodách a o pohřešovaných osobách (i v hodinách večerních) a učiniti rychlé opatření k záchraně. Nyní ustavil se ve Špindlerově Mlýně zvláštní ochranný sbor pro soustavnou a odbornou záchrannou službu v horách, a to za spolupráce místního hasičského sboru místních sportovců z něm. spolku zimních sportů, členů lyžařské školy „Slalom“ a místního četnictva, k němuž by docházely zprávy o nehodách. Jeden takový zkušební poplach byl pořádán v lednu t.r. Fungovali při něm státní obvodní lékaři MUDr. Vilém Pick⁸ a MUDr. Kindler, kteří již od podzimu cvičili záchranné mužstvo a mohli se tak přesvědčiti o praktickém použití první pomoci. Záchranný sbor tvoří 6 oddílů, každý o 6 mužích (3 z lyžařských učitelů hlavně lyžařské školy Slalom, 3 ze sboru dobrovolných hasičů). Čtyři oddíly jsou ve Špindlerově Mlýně (1 hasičský a 3 lyžařské školy), jeden hasičský ve Svatém Petru a jeden hasičský na Leierových boudách“.^{9 10}

Mezi prvními členy byl Jaroslav Kácovský, který tehdy pracoval na Horních Mísečkách.

První znak Horské služby.

Po založení české Horské služby probíhala také spolupráce s německou složkou horské záchrany, která se jmenovala Bergwacht.¹¹ Spolupráce byla podporována ze strany českých i německých úřadů, jako prospěšná k záchraně životů i zdraví bez rozdílu.

Po odtrhnutí Sudet od republiky v roce 1938 byla většina českých obyvatel vysídlena z pohraničí do vnitrozemí. Horská služba přestala na dobu do konce II. světové války existovat. Záchranu v horách přebral německé organizace, tam pracovali členové české Horské služby německé národnosti.

Aleš Fejfar

⁸ Rodina Picků pocházela z židovské komunity z Velké Bukoviny u Chvalkovic, západně od České Skalice. MUDr. Wilhelm Pick narodil se 10. ledna 1875 v Choustníkovic Hradišti. Ve škole byl pilným a nadaným žákem, vystudoval německé gymnasium v Hostinném a Lékařskou fakultu University Karlovy v Praze, kde promoval v roce 1901. Nastoupil jako obvodní lékař v málo známém Špindlerově Mlýně. Jako horský lékař objížděl pacienty v létě na koni a v zimě na lyžích. Dr. Pick byl záhy mezi zakladateli lyžařského spolku Skiverein Spindelmühle, kde se stal předsedou. Před válkou byl ještě zmiňován jako člen hlavního výboru Österreichische Skiverein. V období první světové války byl jako lékař nasazen a pracoval jako vedoucí lékař v Bukurešti a později v Cirkvenici. Po válce se opět vrací do Špindlerova Mlýna a od roku 1919 pracuje ve funkci starosty až do roku 1936. Intenzivně pracuje na rozvoji turistického ruchu, spoluzakládá i spolek Wintersportvereine. Intenzivně pracuje i při odborných školeních záchranných oddílů. Dr. Pick umírá 13.12.1936 na rakovinu žaludku. Pochován je na místním hřbitově ve Špindlerově Mlýně. Krkonoše a Jizerské hory 1995, č. 6, s. 20-21

⁹ Krkonošské muzeum Správy KRMAP ve Vrchlabí, Národní politika č. 41, 10. únor 1935

¹⁰ Dnes bychom Leierovy boudy našli pod jménem Jelení boudy

¹¹ Německá Bergwacht byla založena v Krkonoších, respektive na německé straně Krkonoš 1.6.1925 podle bavorského vzoru v Hirschbergu (Jelenia Góra). Vedoucím představitelem byl prof. Otto Nafe.